

Sälj inte ut våra sjukhus!

Socialdemokraterna tar fighten mot moderaternas planer på en privatiseringsrevolution av sjukvården i Stockholms län

Sammanfattning

Socialdemokraterna har granskat moderaternas privatiseringspolitik i Stockholms läns landsting. Granskningen visar att moderaterna förbereder omvälvande och långtgående förändringar av den sjukvårdsmodell som vi under lång tid utvecklat i Sverige. Moderaternas politik i landstinget går längre än partiets nationella politik, men inriktningen är densamma.

Nationellt går moderaterna och hela högeralliansen till val på ett program för att öka marknadsstyrningen av hälso- och sjukvården. I denna strategi är Stockholms län spjutspetsen som först ska genomdriva en formlig privatiseringsrevolution, därefter ska samma modell vidgas till övriga landet.

I Stockholms läns landsting går moderaterna till val på att sänka skatten kraftigt, privatisera samtliga akutsjukhus och öppna upp för privata gräddfiler till vården. Moderaterna vill sälja ut följande sjukhus till privata aktiebolag i syfte att ge vinst åt sina ägare:

Karolinska universitetssjukhuset

Danderyds sjukhus

Södersjukhuset

Norrtälje sjukhus

Södertälje sjukhus

Redan förra mandatperioden började privatiserings- och skattesänkingspolitiken genomföras under ledning av det dåvarande finanslandstingsrådet Ralph Lédel. Följden blev en ekonomisk katastrof med mångmiljardunderskott som sagnar motsvarighet i kommunsektorns historia.

Moderaternas privatiseringsrevolution är en strategi i fyra steg:

- Privatisera så att en stor marknad för sjukvårdstjänster byggs upp
- Undergräv den offentliga finansieringen
- På sikt krävs stora besparingar för att reda upp ekonomin
- Då kommer fler välja att teckna privata sjukförsäkringar där tillgången till vård garanteras av den privata marknad som byggts upp.

Vi socialdemokrater säger inte nej till privata entreprenörer i sjukvården. Privata och ideella alternativ kan vara ett bra komplement till offentligt drivna vårdcentraler och andra vårdinrättningar. Men vi kommer aldrig att göra avkall på det offentliga huvudansvaret för välfärden.

Därför är det viktigt att dra gränsen vid våra akutsjukhus. Börjar akutsjukvården drivas efter principen att generera vinst åt de privata vårdbolagens ägare riskerar en marknad uppstå där privat finansiering av vården ges ett bredare genomslag. Därmed rubbas principen om vård på lika villkor för alla. Det kan vi socialdemokrater aldrig acceptera.

De nya moderaterna?

Moderata samlingspartiet har under partiledaren Fredrik Reinfeldt försökt lansera sitt parti som de nya moderaterna. Men vad är det som betingar epitetet "nya"? Är det för att moderaterna under sin nya partiledare lät riksdagens utredningstjänst bekräfta det alla visste, nämligen att de enorma skattesänkningar som partiet gick till val på år 2002 var ofinansierade och helt orealistiska? Är det för att vi nu fått de nya moderaternas lika ofinansierade, men snäppet mindre omfattande skattesänkningar?

Det kan knappast vara för att de nya moderaterna vill sänka ersättningen för sjuka och arbetslösa till skamligt låga nivåer. Det kan knappast vara för att de nya moderaterna vill höja patientavgifterna i sjukvården. Eller för att de vill öka de enskilda patienternas kostnad för läkemedel.

Allt detta har ju de nya moderaterna gemensamt med de gamla. Så vari ligger det nya? Är det kanske så att det den nya partiledaren genom en ny retorik helt enkelt försöker dölja att hans parti är precis det gamla vanliga moderata samlingspartiet?

Här i Stockholmsregionen är det svårt att ens med bästa vilja kunna se att moderaterna skulle genomgått någon förvandling. När vi i vardagen möter moderaterna i landstingspolitiken finns inget nytt i det moderata budskapet. I den här rapporten visar vi på de centrala ideologiska grundpelarna för moderaterna i Stockholms läns landsting:

- stora och ofinansierade skattesänkningar
- dramatiska ideologiskt betingade privatiseringar av sjukvården
- gräddfiler till vården för dem som kan betala med privata pengar

Mot detta ställer vi socialdemokraternas alternativ:

- varken dramatiska skattesänkningar eller skattehöjningar
- fokus på verksamhetens kvalitet och kostnader istället för på dess driftsformer
- akutsjukhus ska inte säljas ut till privata aktörer med vinstintresse
- vården ska finansieras solidariskt och ges efter behov som en del av den generella välfärden

Vi socialdemokrater försöker inte dölja vårt partis verkliga avsikter genom att låtsas ta avstånd från oss själva. Vi står för vår politik både igår, idag och imorgon. Det skiljer oss från de nygamla moderaterna.

Ingela Nylund Watz
Finanslandstingsråd (s)

Socialdemokraterna om offentligt och privat i sjukvården

Vi socialdemokrater utgår från tanken att varje människa oavsett betalningsförmåga ska ha tillgång till den bästa vården och omsorgen. Det handlar om en slags allemansrätt när man blir sjuk eller allvarligt skadad. Vi anser att denna allemansrätt bäst uppnås om alla är med och betalar gemensamt för välfärden. Därför ska vården vara solidariskt finansierad och ges efter var och ens medicinska behov.

Höga skatter är inget självändamål, men vi ser att det fortfarande finns viktiga behov inom välfärdens kärnområden som inte är tillgodosedda. Vi sätter därför den offentligt finansierade välfärden framför sänkta skatter.

För att garantera en långsiktig god och likvärdig sjukvård menar vi att det krävs vissa regler som värnar allemansrätten i sjukvården. Sedan den 1 januari finns en ny lag som säkerställer vård på lika villkor på offentligt finansierade sjukhus. Enligt den nya lagen är det inte tillåtet att ta emot patienter med privata sjukförsäkringar eller med annan privat finansiering inom den offentligt finansierade sjukvården. Lagen anger också att akutsjukhus i fortsättningen inte får överlämnas till någon i syfte att ge vinst åt entreprenören.

Vi socialdemokrater säger inte nej till privata entreprenörer i sjukvården. Privata och ideella alternativ kan vara ett bra komplement till offentligt drivna vårdcentraler och andra vårdinrättningar. Men vi kommer aldrig att göra avkall på det offentliga huvudansvaret för välfärden.

Därför är det viktigt att dra gränsen vid våra akutsjukhus. Ju större graden av komplexitet i innehållet på vårdtjänsterna är, desto större är behovet av planering och samordning. För exempelvis primärvård och rehabilitering gör det relativt enklare tjänsteinnehållet att marknadsstyrning och konkurrens ibland kan användas som lämpliga metoder. Men för den tunga akutsjukvården medför vårdinnehållets komplexitet att sjukvårdshuvudmännen normalt bör äga och driva sjukhusen i egen regi. Om ett akutsjukhus ändå läggs ut på entreprenad ska det inte drivas med syftet att generera vinst åt entreprenören.

Börjar akutsjukvården drivas efter principen att generera vinst åt de privata vårdbolagens ägare riskerar en marknad uppstå där privat finansiering av vården ges ett bredare genomslag. Därmed rubbas principen om vård på lika villkor för alla. Det kan vi socialdemokrater aldrig acceptera. Det finns alltid en uppenbar risk för att den som betalar privat också ges förtur till behandling framför en patient som "bara" har offentlig finansiering – trots att dennes medicinska behov är lika stora eller kanske större än den som betalar med privata medel. I praktiken är det just erbjudandet om förtur eller bättre vård som gör att någon kan lockas att teckna en privat sjukvårdsförsäkring eller på annat sätt betala ur egen ficka.

Moderaternas privatiseringsrevolution av sjukvården i Stockholms län

I skuggan av moderatledarens paroller om "nya" moderater har moderaterna i Stockholms läns landsting konkreta planer på en extremt långtgående privatisering av sjukvården, stora skattesänkningar och att öppna upp sjukvården för privata försäkringslösningar.

Alla akutsjukhus ska säljas

Moderaterna planerar att sälja ut samtliga akutsjukhus i länet.¹ Det betyder att Danderyds sjukhus, Södersjukhuset, Södertälje sjukhus, Norrtälje sjukhus, S:t Eriks ögonsjukhus och Karolinska Universitetssjukhuset ska försäljas till privata ägare som landstinget får köpa vårdtjänster av.

*"Vi anser vidare att samtliga akutsjukhus i stället skall få fortsätta arbetet med att bli mer fristående genom bolagisering och därefter försäljning."*²

Storleken på de privatiseringar det handlar om är av hittills okänt format i Sverige och är även ur ett internationellt perspektiv exceptionella. Den ekonomiska årsomslutningen på akutsjukhusen i Stockholms län är ansenlig och uppgår till över 16 miljarder kronor.

Genom att privatisera akutsjukhusen förändras den sjukvårdsmodell vi har haft i Sverige i grunden. Sjukhusen är navet i sjukvården. Det är där de kvalificerade operationerna och behandlingarna utförs och det är också oftast på sjukhusen som nya metoder och behandlingar utvecklas.

Det är privatiseringen av akutsjukhusen som är den stora byggklossen i moderaternas privatiseringsrevolution. Men även folktandvården ska övergå till annan ägare genom försäljning och/eller avknoppning till personalägda enheter.³ Primärvård, geriatrik och psykiatri ska också privatiseras i ökad grad.⁴

Realiseras moderaternas politik står vi inför ett helt nytt sjukvårdssystem. Det offentliga möjligheter att påverka hälso- och sjukvårdens utveckling skulle begränsas kraftigt, den demokratiska insynen beskäras och framför allt kommer de nya privata aktörer som förfogar över akutsjukhusen att lägga grunden för en

¹ Närmare människan. Moderaterna budget 2006 för Stockholms läns landsting. s 16-17

² Ibid. s 28

³ Ibid. s 33

⁴ Ibid. s 17

sjukvårdsmarknad där betalningsstarka grupper kommer att skaffa sig privata gräddfiler till den bästa vården.

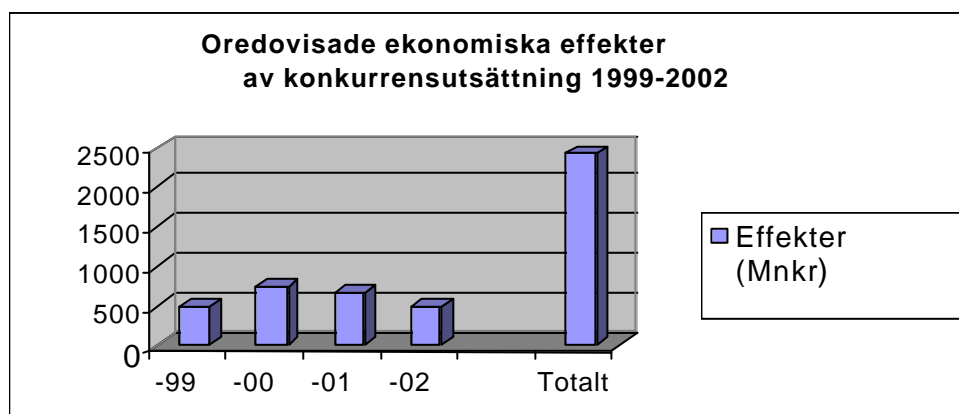
Stora skattesänkningar

Moderaterna går till val på omfattande skattesänkningar. Under 2006-2008 har moderaterna angett att skatten ska sänkas med minst 75 öre under alla förhållanden. Det motsvarar cirka 2 600 miljoner kronor på årsbasis. 2 600 miljoner kronor är lika mycket som driften av hela Södersjukhuset under ett år.

Men om moderaterna får chansen att styra landet i en borgerlig regering har landstingsmoderaterna ambitionen att för hela mandatperioden 2006-2010 sänka skatten med inte mindre än 1.95 skattekröner, vilket motsvarar 7 000 miljoner kronor.⁵ 7 000 miljoner kronor är lika mycket pengar som 15 000 heltidsanställda sjuksköterskor under ett år.

Finansieringen tänker sig moderaterna huvudsakligen ska ske genom att de omfattande privatiseringarna leder till billigare sjukvård. Men blir privat vård automatiskt billigare? Det vill moderaterna få oss att tro. Hur ser det ut egentligen?

I landstingets årliga budgetar åren 1999-2002 räknade den dåvarande moderatledda landstingsmajoriteten med positiva ekonomiska årseffekter på mellan 500 till 750 miljoner kronor på privatiseringar och konkurrensutsättning. Totalt räknade man under fyra år med vinster på nära 2 500 miljoner kronor. År efter år efterfrågande landstingets revisorer en redovisning av de budgeterade effekterna. Men effekterna visade sig aldrig och någon redovisning lämnades inte.

Den 26 april 2001 tvingades dåvarande finanslandstingsrådet Ralph Lédel ge sina kritiker rätt. *"Vi var nog väl optimistiska. Vi trodde att det skulle gå snabbare än vad det har gjort."*⁶

⁵ Ibid. s 14

⁶ Tidningen fakta april 2001.

Det finns endast några få studier som kan bidra till bilden av hur privatiseringarna i Stockholms läns landsting åren 1999-2002 påverkat effektivitet och kvalitet. Landstingsrevisorerna har i några rapporter kommit med en del slutsatser som inte stödjer den moderata tesen om att privatiseringar per automatik leder till billigare sjukvård. I en rapport från början av 2001 granskas sex genomförda upphandlingar inom sjukvården.⁷ Så här sammanfattas rapporten:

"Den samlade effekten av de granskade upphandlingarna synes vara kostnadsökningar då samtliga gjorda kostnadsredovisningar redovisar att kostnaderna ökar jämfört med kostnaderna för egen regi. Orsakerna till kostnadsökningarna, till exempel kvalitetshöjningar, har i de flesta fall inte kunnat dokumenteras."

I en annan oberoende konsultrapport granskades planerna på den gigantiska upphandlingen av hela akutsjukvården i landstinget.⁸ Ett omdöme är att *"det finns en risk för att kostnadsnivåerna på kort sikt kommer att stiga."*

Ett annat lika kritiskt: *"Om inte ersättningssystemet återspeglar de skillnader som finns i vårdtyngd finns en risk för att vissa aktörer kan plocka russinen ur kakan och erbjuda de volymer som är möjliga att 'industrialisera'. Kostnaden för vårdtunga vårdtjänster kommer att öka."*

Sammanfattningsvis kan konstateras att det inte finns någon entydig bild av hur privatiseringar i sjukvården påverkar kostnaderna och att moderaterna har tenderat att kraftigt övervärdera de ekonomiska effekterna.

Privata gräddfiler

Moderaterna säger att de inte ifrågasätter att hälso- och sjukvården ska finansieras med skattemedel. Med det är långt ifrån hela sanningen.

Våren 2005 lyckades den socialdemokratiskt ledda majoriteten i Stockholms läns landsting justera vårdavtalet med privata S:t Görans sjukhus om att endast arbeta åt landstinget. Tidigare hade sjukhuset vid sidan om de landstingsfinansierade patienterna också tagit emot privatbetalande patienter, som på det sättet alltid kunnat garantera sig vård snabbare. Men moderaterna motsatte sig aktivt den delen av avtalet.⁹ Varför är det så viktigt för moderaterna att de som har råd att betala privat alltid ska få bättre eller snabbare vård?

Svaret är att det systemskifte av sjukvården som moderaterna planerar ytterst syftar till att minska det offentliga åtagandet. Målet är lägre skatter och ett system

⁷ Rapport 8/01, Upphandling av vårdtjänster år 2000

⁸ Riskanalys av DSU, Sören Olofsson, Grufman-Reje, på uppdrag av revisionskontoret, SLL

⁹ Stockholms läns landsting, Landstingsfullmäktige Yttrande 2005:3 samt landstingsstyrelsen 2005-03-30. Förslag till beslut ärende 3, LS 0409-1635

som i väsentlig grad bygger på att var och en privat betalar för sin sjukvård. Framför allt genom ett ökat inslag av sjukvårdsförsäkringar, som eventuellt också skulle kunna kopplas till skatteavdrag.

Vad moderaterna gjorde mandatperioden 1998-2002

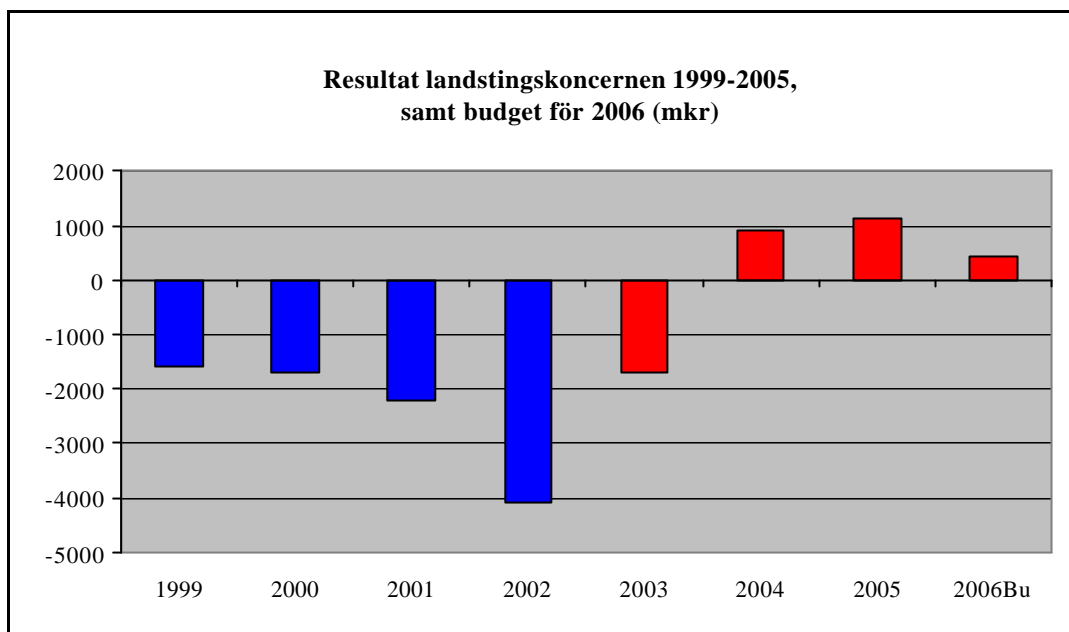
De planer på en privatiseringsrevolution av sjukvården som nu smids på det moderata landstingskansliet är inte några hastigt och snabbt uppkomna hugskott. Politikens inriktning har vuxit fram under lång tid och har också varit föremål för aktivt genomförande under mandatperioden 1998-2002. Då under ledning av det dåvarande finanslandstingsrådet Ralph Lédel. Politiken gick ut på att skapa en vårdmarknad med ett kvalificerat innehåll.

Ett akutsjukhus – S:t Görän – överfördes i privata händer, ett annat sjukhus med en ytterst kvalificerad verksamhet – S:t Eriks Ögonsjukhus – försökte avyttras, men affären kunde inte slutföras. Dessutom pågick en långt gången planering i syfte att konkurrensutsätta driften av samtliga akutsjukhus. Projektet gick under arbetsnamnet DSU – Den Stora Upphandlingen.

Tanken var att driften av alla akutsjukhus skulle upphandlas och där de landstingsägda sjukhusen själva skulle lägga anbud på driften i konkurrens med privata entreprenörer. Om moderaterna hade vunnit valet 2002 så hade projektet hunnit slutföras och då hade sannolikt driften av de flesta av akutsjukhusen i Stockholms län övergått i privat regi.

Samtidigt fördes en ekonomisk politik i landstinget som ledde fram till enorma underskott. 2002, efter fyra års borgerligt styre, befann sig landstinget i djup ekonomisk kris. Den moderatledda politiken innebar privatiseringar, men också en svag styrning av egna verksamheter. En våldsamt uppdriven kostnadsutveckling och en ofinansierad skattesänkning resulterade i ett växande och rekordstort ekonomiskt underskott. På fyra år åstadkoms ett underskott på hisnande 9 600 000 000 kronor. Landstingets revisorer menade att den moderatledda ledningen inte kunde beviljas ansvarsfrihet och att den struntade i såväl principerna för god ekonomisk hushållning som kommunallagens krav på en budget i balans.¹⁰ Under innevarande mandatperiod har den socialdemokratiskt ledda majoriteten kunnat byta underskott mot överskott.

¹⁰ Landstingsrevisorerna. Revisionsberättelser åren 2000-2002 samt Årsrapporter åren 2000-2002.

Frågan inställer sig om moderaternas ansvarslösa politik förra mandatperioden handlade om ren och skär inkompetens eller om underskottspolitik var en medveten strategi? Allt talar för att moderaternas förda politik på längre sikt syftade till att möjliggöra en privatisering också av vårdens finansiering. Politiken att ådra landstinget gigantiska ekonomiska underskott bör ses i detta ljus. I nästa fas – då neddragningar av den offentliga finansieringen blivit nödvändiga – skulle en vårdmarknad med privata sjukhus finnas på plats som kunnat erbjuda vård för allt fler patienter med privat finansiering.

*Vi anser att det föreligger ett synnerligt skäl
för att ha en underbalanserad budget.¹¹*

Detta hade i sin tur kunnat bädda för ytterligare skattesänkningar och ett successivt övergående till en mer privatfinansierad sjukvårdsmodell – det vill säga gräddfiler för betalningsstarka grupper. Exempelvis genom en nationell statlig hälsoförsäkring som kan kompletteras med privata tilläggförsäkringar.

Ett sådant förslag har tidigare ingått i den nationella moderata politiken.¹² Sedan ett par år tillbaka talar man emellertid tyst om planerna på försäkringslösningar. Istället är strategin att först se till att den marknaden först etableras genom privatiseringar av ett stort antal akutsjukhus och andra vårdinrättningar.

¹¹ Ralph Lédel i landstingsfullmäktige 2001-06-12. Anförande nr 7. Beslut om budget för 2002, planering 2003-2004

¹² Riv pyramiderna i sjukvården - utvecklingen kommer nedifrån. Moderaternas höstkampanj 2000. (september 2000).

Och försäkringsbolagen står beredda. Skandia var redan under den förra moderatledda perioden, i början av år 2001, nära att ingå avtal med landstingsägda Karolinska Sjukhuset om att sälja vård till försäkringspatienter.¹³ Avtalet kunde förhindras när det uppmärksammades att avtalet inte var förenligt med gällande hälso- och sjukvårdslag. Men det lär inte hindra moderaterna den dagen man vinner majoritet i riksdagen från att ändra lagen.

Man kan sammanfatta moderaternas privatiseringsrevolution som en strategi i fyra steg:

- Privatisera så att en stor marknad för sjukvårdstjänster byggs upp
- Undergräv den offentliga finansieringen
- På sikt krävs stora besparingar för att reda upp ekonomin

Då kommer fler välja att teckna privata sjukförsäkringar där tillgången till vård garanteras av den privata marknad som byggts upp.

Moderaternas nationella politik för att privatisera sjukvården

Moderaterna i Stockholms läns landsting går längre i sina privatiseringsambitioner än partiet nationellt. Men även på rikspanet går moderaternas politik ut på omfattande privatiseringar och att underlätta för den typen av utförsäljningar som moderaterna i Stockholms läns landsting förbereder. Detta har också blivit hela högeralliansens politik.

Moderaterna och deras allians har tydligt deklarerat att om de vinner valet kommer de att avskaffa den nya lagen som säkerställer vård på lika villkor. De vill att det ska vara fritt fram att sälja ut sjukhusen till privata ägare och att privata gräddfiler till vården ska öppnas för dem som har råd.

Ett framträdande inslag i politiken för att bygga upp den privata sjukvårdsmarknaden är högeralliansens förslag om en så kallad utmaningsrätt.

”Vi föreslår även att försöksverksamhet med så kallad utmaningsrätt bör inledas i något landsting/region. Utmaningsrätten innebär att privata, kooperativa och ideella vårdgivare ges rätt att utmana den offentligt drivna vården”¹⁴

¹³ Protokoll landstingsfullmäktige 2001-03-13. Svar på fråga LS 0103-0142.

¹⁴ Från byråkrati och monopol till patientmakt och mångfald. Rapport från arbetsgruppen ”Välfärd för trygghet och valfrihet”, Allians för Sverige, www.maktskifte06.se

Innebörden av utmaningsrätten är sparsamt beskriven i de alliansgemensamma dokumenten, men innebörden förefaller vara att den privata företagare som så önskar ska kunna starta en upphandling av en landstingsverksamhet genom att helt enkelt begära det. Med utmaningsrätten försöker högeralliansen skapa ett konkret verktyg för att öka marknadsstyrningen av hälso- och sjukvården. I denna strategi är Stockholms län spjutspetsen som först ska genomdriva privatiseringsrevolutionen, därefter ska samma modell vidgas till övriga landet.

Offentligt och privat – de två alternativen för sjukvården i Stockholms län

- Moderaterna vill att i stort sett hela hälso- och sjukvården ska föras över till privata ägare.
- Moderaterna vill att alla akutsjukhus ska säljas ut.
- Moderaterna vill tillåta att de privata sjukhusen vid sidan av landstingsbetalda patienter skapar gräddfiler för patienter med privata försäkringar eller annan privat finansiering.
- Moderaterna har ambitionen att sänka skatten med 1.95 skatte-kronor under nästa mandatperiod. Det skulle betyda att 7 miljarder kronor ska dras undan från sjukvården och kollektivtrafiken.
- Moderaterna har ingen trovärdig finansiering bakom sina skattesänkningar i landstinget. De vill dölja att det antingen handlar om att göra dramatiska nedskärningar eller att köra landstingets ekonomi i botten igen med gigantiska underskott.
- Moderaternas privatiseringsrevolution syftar till att tränga undan hälso- och sjukvården som en del av den generella välfärdspolitiken till förmån för låga skatter, vinstdrivande privata bolag och ökad privat finansiering från patienterna.
- Socialdemokraterna anser att privata och ideella alternativ kan vara ett bra komplement till offentligt drivna vårdcentraler och andra vårdinrättningar.
- Socialdemokraterna vill att akutsjukhusen normalt ska drivas i offentlig regi. Om ett akutsjukhus drivs privat ska det inte drivas med syftet att generera vinst åt entreprenören.
- Socialdemokraterna vill inte att det ska vara tillåtet att ta emot patienter med privata sjukförsäkringar eller med annan privat finansiering inom den offentligt finansierade sjukvården.
- Socialdemokraterna säger nej till stora skattesänkningar för att klara de behov som finns i sjukvården.
- Socialdemokraterna anser att sjukvården som en del av den generella välfärdspolitiken ska vara solidariskt finansierad och ges efter var och ens medicinska behov.

